

Apunts de llengua

(publicat a *L'Heura digital* 47, 21 de desembre de 2012)

I l'endemà també és festa... Sant Esteve!

Als Països Catalans tenim una tradició que ens ve de molts anys enrere i és que l'endemà del dia de Nadal, el 26 de desembre, també és festa. Els orígens d'aquesta diada no són clars del tot, però el fet és que, juntament amb el dilluns de Pasqua Florida, aquestes dues celebracions són una característica més de la cultura catalana.

Qui era sant Esteve? Doncs **Esteve** era un marxant de robes que ajudava els apòstols a atendre les persones més necessitades. Un dels actes que se li atribueixen és que en veure que els apòstols anaven esparracats, els regalà un vestit nou a cadascun. Això i el seu antisemitisme (era enemic de la comunitat jueva d'aleshores) provocaren que el lapidessin. L'execució el convertí en el **primer màrtir** del cristianisme. Per a l'Església això resulta molt important i, com a conseqüència, situen la seva onomàstica l'endemà mateix del naixement de Jesús.

Bé, fins aquí l'explicació cristiana de qui era i perquè celebrem aquest sant el dia 26.

Però, **per què és festa?**

De fet, no ho sabem del cert. Per respondre aquesta pregunta, hem de tenir en compte nombrosos elements.

Abans del cristianisme, a l'època romana, durant aquestes dates se celebraven una mena de festes de carnaval, paganes, dedicades al déu Saturn (al Sol) que acabaven el dia 25, però el 26 en començaven unes altres. Eren unes festes relacionades també amb la terra i amb la fi de les feines del camp, cosa que permetia de poder gaudir d'uns dies de descans i de festa. Aquestes festivitats, doncs, hi podrien haver influït.

D'altra banda, sembla que hi ha una relació amb les Pasqües. Tant per Pasqua Florida com per Pasqua Granada se celebren arreu de Catalunya moltes festes, celebracions, aplecs, etc. Per a la religió cristiana aquestes Pasqües es relacionen amb la resurrecció de Jesucrist i la baixada de l'Esperit Sant sobre els apòstols, i per al món pagà representa els inicis de la primavera, l'arribada del bon temps i la renovació de la natura després de l'hivern. Potser per tot això, l'emperador Carlemany dictà una ordre per la qual hi hauria d'haver una

segona festa després de cada Pasqua (recordem que l'Església també considera Nadal com una pasqua).

Més informacions. Tinguem en compte també fets d'arreu dels Països Catalans: al País Valencià aquesta festa se la coneix com a **Segon dia** o Sant Esteve, i a les Illes, com a **Segona festa** o **Sa mitjana festa** (aquesta expressió implicaria que hi hauria hagut una **tercera festa?**).

Una altra de les explicacions que trobem rau en la dita popular «**Per Nadal cada ovella al seu corral; per Sant Esteve, cada ovella a casa seva**»: per Nadal, d'acord amb l'estructura patriarcal dels últims segles, era tradició que la família s'ajuntés a la casa pairal per fer junta l'àpat del dinar. Tenint en compte la gran dificultat en aquells temps de viatjar de nit, es preferia ajornar el viatge de tornada fins a l'endemà (igual que per Pasqua). Per tant, a l'efecte de feina, aquell dia no comptava, i això ha derivat fins al **dia festiu** actual. Així doncs, la dita de què parlàvem abans descriu bé aquest fenomen social gregari (de clan) entorn del mas pairal.

Així doncs, considerant tota la informació, podem arribar a treure les nostres pròpies conclusions del perquè de la festa.

I **actualment**, què fem? Doncs a Catalunya la família se sol reunir a menjar amb l'altra meitat de família que no s'havia pogut reunir per Nadal (al País Valencià, per exemple, per Nadal es menja amb la família materna i per Sant Esteve, amb la paterna). Avui en dia es torna a fer un àpat força abundant, en què el plat destacat (si més no al Principat) són els canelons.

Pel que fa als **canelons**, és curiós saber que els introductors d'aquesta menja en la gastronomia catalana són els cuiners italians que tenien algunes famílies burgeses de Barcelona del segle XIX. Evidentment tingueren un gran èxit i s'estengueren ràpidament pel Principat, tot i que els modificaren i adaptaren al gust català.

Aquest menjar ens lligaria amb el fet de què parlàvem abans del dia de Sant Esteve, com a dia de tornada a la llar pròpia: és previsible que s'aprofitessin les sobres del menjar de Nadal per passar aquell 'segon dia' o, fins i tot, (per què no?) per emportar-se-les pel camí. Amb el temps, aquestes restes es podien anar convertint, gràcies a la pasta i als cuiners italians, en el nostres canelons de Sant Esteve.

Fonts: Viquipèdia, www.xtec.cat i blocs diversos.